

Yrkande

2024-08-23

Ärende nr: SLK-2024-00278

Yrkande angående – Svar på motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg.

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att se över stadens medie- och kommunikationskanaler och ta bort foton och bilder med unga kvinnor och barn i slöja.
2. Socialnämnd Centrum ges i uppdrag att bilda samverkansgrupper bestående av representanter från skolan, socialnämnderna, religiösa ledare, och föräldrar för att skapa en kontinuerlig dialog och förståelse.
3. Socialnämnd centrum ges i uppdrag att utbilda skolpersonal om hur dessa kan identifiera och hantera situationer där barn kan utsatta för tvång att bära religiösa kläder.
4. Socialnämnd Centrum upprättar anonyma kanaler där föräldrar och barn kan rapportera oro kring tvång att bära religiösa kläder och få rådgivning.

Yrkandet

Det är problematiskt när Göteborgs Stad i sina mediekkanaler använder teckningar och foton på kvinnor och barn i slöja. Offentliga kommunikationskanaler ska vara neutrala och fria från religiösa klädesplagg och symboler för att säkerställa att de representerar alla medborgare oavsett tro.

Att inkludera religiösa symboler som slöjan kan uppfattas som att kommunen tar ställning i en religiös fråga, vilket strider mot principen om sekularitet och den offentliga sektorns roll att vara opartisk och inkluderande. Offentliga bilder och symboler ska spegla mångfald och inkludera alla - utan att förmedla religiösa budskap.

Sverigedemokraterna ser idel möjligheter för förvaltningen att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan. Nedan följer några konstruktiva förslag:

1. Informationskampanjer och utbildning

Initiativ: Organisera regelbundna informationsmöten och utbildningssessioner för föräldrar om barns rättigheter, likabehandling, och lagstiftningen kring tvång och religiös klädsel.

Genomförande:

Anordna workshops och seminarier med deltagande av experter inom barns rättigheter, juridik, och psykologi. Distribuera informationsmaterial på olika språk som förklarar barnets rätt till självbestämmande och frihet från tvång.

2. Föräldramöten och öppna forum

Initiativ: Hålla regelbundna föräldramöten och öppna forum där föräldrar kan diskutera sina frågor och bekymmer i en stödjande miljö.

Genomförande:

Skapa en trygg och inkluderande miljö där föräldrar kan dela sina åsikter och erfarenheter utan rädsla för stigmatisering. Använda moderatorer och tolkar för att säkerställa att alla föräldrar kan delta fullt ut oavsett språkbakgrund.

3. Skapa samverkansgrupper

Initiativ: Bilda samverkansgrupper bestående av representanter från skolan, socialnämnderna, religiösa ledare, och föräldrar för att skapa en kontinuerlig dialog och förståelse.

Genomförande:

Regelbundna möten för att diskutera utmaningar och utveckla gemensamma lösningar. Inkludera kulturella och religiösa rådgivare för att säkerställa respekt och förståelse för olika traditioner samtidigt som barnets rättigheter skyddas.

4. Anonyma kanaler för rapportering och rådgivning

Initiativ: Införa anonyma kanaler där föräldrar och barn kan rapportera oro kring tvång att bära religiösa kläder och få rådgivning.

Genomförande:

Skapa en anonym telefonlinje och onlineportal för rapportering och stöd. Säkerställa att rapporterna hanteras av utbildad personal som kan ge vägledning och, vid behov, ingripa på ett sätt som skyddar barnens välbefinnande.

5. Samverkan med skolan och utbildning för personal

Initiativ: Utbilda skolpersonal om hur de kan identifiera och hantera situationer där barn kan vara utsatta för tvång att bära religiösa kläder.

Genomförande:

Obligatoriska utbildningar för lärare och skolpersonal om barns rättigheter och kulturell känslighet. Utveckla tydliga riktlinjer för skolans hantering av dessa frågor och hur de kan samarbeta med föräldrar och socialtjänsten. Genom att implementera dessa strategier kan socialnämnderna arbeta proaktivt och konstruktivt med föräldrar för att säkerställa att barn i förskolan och lågstadiet har friheten att göra sina egna val utan tvång att bära religiösa kläder eller symboler.

Yrkande

L, M, D, KD

2024-08-23

SLK-2024-00278

Yrkande – Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg.

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Motionens beslutsatser arbetas in i Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och där med bifallen.

Yrkandet

I Göteborgs skolor och förskolor måste varje barns rätt till frihet och lek skyddas. När religiösa symboler och klädesplagg används i ett hedersrelaterat sammanhang, blir de en del av ett systematiskt förtryck som begränsar barns frihet och rätt att uttrycka sig. Det är inte de religiösa symbolerna i sig som är problematiska, utan tvånget att bära dessa som ett verktyg för kontroll och förtryck. Särskilt inom förskolan är det oacceptabelt att klädnader används som hindrar barnens naturliga lek och utveckling. För att effektivt skydda barn från hedersrelaterat våld och förtryck måste Göteborgs Stads plan integrera åtgärder som säkerställer att inget barn tvingas bära sådana symboler eller klädesplagg i stadens utbildningsmiljöer.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-06-17

Ärendenummer SLK-2024-00278

Handläggare

Jeanette Stål

Telefon: 031-368 03 13

E-post: jeanette.stal@stadshuset.goteborg.se

Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Motionen

Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) föreslår att kommunfullmäktige beslutar att

1. Förskolenämnden och grundskolenämnden får i uppdrag att:
 - a. kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet
 - b. utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn
 - c. personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång till exempel genom symboler på barnen under utbildningen
 - d. jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.
2. Socialnämnderna Centrum, Sydväst, Nordost och Hisingen får i uppdrag att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan.

Remissinstanser

Motionen har remitterats för yttrande till förskolenämnden, grundskolenämnden, socialnämnd Centrum samt socialnämnd Hisingen. Remissinstansernas beslut redovisas i nedanstående tabell. Remissyttrandena i sin helhet finns som bilagor.

Remissinstans	Beslut
Förskolenämnden	Avstyrker Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen Yrkande SD

Grundskolenämnden	Avstyrker Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen
Socialnämnd Centrum	Tillstyrker med reservation för de synpunkter och förslag som redovisas i tjänsteutlåtandet gällande huvudansvaret för uppdraget Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen Yttrande V, S, MP Yttrande SD
Socialnämnd Hisingen	Tar inte ställning till den första beslutssatsen Avstyrker den andra beslutssatsen Yrkande SD

Remissinstansernas överväganden

Förskolenämnden delar motionärernas uppfattning att staden måste skydda både barn och personal att stå emot hedersbaserat tvång under utbildningen och hänvisar till varje chefs ansvar att tydligt markera och vidta nödvändiga åtgärder i de fall personal inte agerar i enlighet med den värdegrund verksamheten vilar på. Att tvinga barn att ta på eller av vissa klädesplagg är en kränkning av barnets integritet. Som förskolepersonal är det viktigt att vara uppmärksam på om barnet visar tecken på oro, ångest eller rädsla kopplat till bärandet av specifika klädesplagg och att fullgöra skyldigheten att orosanmäla vid misstanke om att barnet är utsatt för våld eller förtryck. Förvaltningens pågående arbete utifrån Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020-2024 är under utveckling. Fortsatt arbete kommer att ske i kombination med de rekommendationer som framkom i stadsrevisionens granskning om stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck bland barn och unga.

Grundskolenämnden bedömer att det finns risker med att säkerställa elevers integritet kopplat till att genomföra en kartläggning av förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn. Vidare hänvisar även grundskolenämnden till chefens utredningsansvar vid misstankar om att skolpersonal upprätthåller hedersrelaterat förtryck. Nämnden bedömer att det redan finns omfattande stöd för personal gällande hedersrelaterat våld och förtryck, såväl i staden som regionalt och nationellt. Utifrån revisionens granskning pågår också ett arbete att se över kompetensutveckling till personal. Religiösa symboler och klädesplagg är tillåtna i skolan och skolan ska inte bidra till generalisering eller stigmatisering. Nämndens bedömning är att det i och med stadsrevisionens rekommendationer pågår ett arbete i förvaltningen gällande frågan.

Socialnämnd Centrum anser att ansvaret att samtala med föräldrar till förskole- och lågstadiebarn för att motverka tvång att bära religiösa kläder eller symboler i skolan bör ligga på förskolenämnden och grundskolenämnden. Enligt läroplanerna har de i uppdrag att arbeta i dialog med vårdnadshavare om de normer, regler och förhållningssätt som gäller i förskolan och skolan. I det fall kommunfullmäktige ställer sig bakom förslagen i motionen bör genomförandet av uppdragen inkluderas i arbetet med förslaget om en ny plan för stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Nämnden framför att fokus bör vara på att nå ut med kunskap i organisationerna i stället för nya kartläggningar som är resurskrävande. Nämnden bedömer att förslaget om att utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument inte kommer att leda till önskad förändring. Satsningar bör i stället fokusera på organisationernas förutsättningar och planer på att arbeta med medarbetarnas värdegrund. Kompetenshöjande aktiviteter riktade till medarbetarna bör innehålla konkreta verktyg för både samtal på arbetsplatsen och med föräldrar. Ett digitalt stödmaterial riktat till medarbetare inom skola och socialtjänst har tagits fram av Regionalt stödcentrum heder i samarbete med Göteborgsregionen. Materialet har fokus på hur man bör agera när hedersproblematik uppmärksammas. Det bör kunna användas som grund för framtagandet av ett liknande material som fokuserar på värdegrund och förebyggande dialog.

Socialnämnd Hisingen ser positivt på motionens intention och delar uppfattningen om att hedersproblematik är en växande utmaning i samhället men bedömer att dialoger med föräldrar i syfte att motverka att barn tvingas bära religiösa symboler eller kläder är diskriminerande och strider mot grundläggande mänskliga rättigheter. Ett genomförande av beslutspunkt 2 i motionen kan komma att medföra negativa konsekvenser på invånarnas relation till socialtjänsten och annan offentlig verksamhet utifrån tidigare erfarenheter från desinformationskampanjen mot socialtjänsten.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Hedersrelaterat våld och förtryck medför betydande samhällsekonomiska kostnader, både på en samhällsnivå samt individnivå. På samhällsnivå handlar det till exempel om kostnader för rättsprocesser, stödinsatser, vård och behandling samt sjukskrivningar. Att arbeta våldsförebyggande kan ses som en samhällsekonomisk investering.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har med utgångspunkt från remissinstansernas yttranden inte funnit några särskilda aspekter på förslaget.

Bedömning ur social dimension

Socialnämnderna framför att hedersrelaterat våld och förtryck är en kränkning av individens mänskliga rättigheter och ett brott mot den svenska lagstiftningen. FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna, samt kvinnokonventionen och barnkonventionen ger också ett tydligt stöd i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd för arbetet finns även i Europarådets Istanbulkonvention samt EU:s brottsofferdirektiv.

Socialnämnd Centrum poängterar att kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet utgör själva kärnan i en hedersrelaterad kontext och är starkt knuten till kollektivet. Det är av största vikt att hindra att barn och unga växer upp med begränsade möjligheter till ett självständigt liv.

Genom att arbeta med förskole- och skolpersonalens egen värdegrund samt ge dem verktyg att föra samtal med föräldrar om hedersnormer, kan uppväxtmiljön påverkas både hemma och på förskola och skola.

Att aktivt motverka föräldrars önskan om sina barns klädsel kan enligt socialförvaltning Hisingen innebära en överträdelse av den grundläggande religionsfriheten. Att försöka styra föräldrars beslut om sina barns klädsel kan enligt förvaltningen även utgöra en form av diskriminering baserad på religion. Både regeringsformen och europeiska konventionen förbjuder diskriminering på grund av religion eller trosuppfattning.

Grundskolenämnden framför att alla barn, enligt barnkonventionen, har rätt till en uppväxt fri från förtryck och våld, rätt att utifrån ålder och mognad styra över sina livsval och rätt till ett privatliv. Artikel 13 och 14 slår fast barnets rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Vidare menar nämnden att det är varje chefs ansvar att tydligt markera och vidta nödvändiga åtgärder i de fall personal inte agerar i enlighet med den värdegrund verksamheten vilar på och att säkerställa och skydda elever från att personal upprätthåller hedersrelaterat våld och förtryck. Samtidigt ska skolan varken bidra till generalisering eller stigmatisering av exempelvis religiösa symboler eller klädesplagg.

Förskolenämnden menar att förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde samt förbereda barnen för delaktighet och ansvar gällande rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle.

Stadsledningskontorets överväganden

Stadsledningskontoret bedömer att det saknas laglig grund för att upprätthålla tvång med religiösa påbud för personal i stadens verksamheter. Göteborgs Stad har en skyldighet att tillgodose och tillgängliggöra barns rättigheter i de verksamheter där barn är brukare. Barnets bästa ska därför alltid vara vägledande. Barn har både rätt att utöva sin religionsfrihet och att slippa bli tvingade att bära religiösa symboler i stadens verksamheter. Barn och elever ska ges förutsättningar att själva forma sina egna uppfattningar gällande religion eller annan trosuppfattning. Det kan inte anses vara diskriminering gentemot föräldrar att skydda barnet från religiöst eller annat tvång och förtryck i stadens verksamheter.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Bilagor som utgör beslutsunderlag

1. Motion Handling 2024 nr 39
2. Förskolenämndens handlingar 2024-05-29 § 99
3. Grundskolenämndens handlingar 2024-05-21 § 106
4. Socialnämnd Centrums handlingar 2024-05-28 § 151
5. Socialnämnd Hisingens handlingar 2024-05-28 § 139

Handling 2024 nr 39

Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

En undersökning av Göteborgs-Posten 2018 visade att 7 av 10 förskolor i utsatta områden i Stockholm, Göteborg och Malmö kan tänka sig att aktivt kontrollera och tvinga på barn slöja mot deras vilja, trots att det bryter mot lagen. Detta görs ofta för att tillfredsställa familjens önskemål. Sedan dess har hedersproblematiken växt.

En nyligen publicerad rapport vid Örebro universitet visar att hedersförtrycket fördubblats i Göteborg sedan 2018. Tidigare studier gav att var sjätte niondeklassare i staden lever i någon form av hederskontext. Det innebär att uppskattningsvis 20 000 barn i Göteborg växer upp med någon form av förtryckande hedersnormer.

Hedersförtryck, klansystem och våld inom familjen hotar många barns frihet. Inte sällan manifesteras det här förtrycket och kontrollen över flickornas liv med påtvingad religiös symbol i form av slöja, en hijab. Syftet är att visa att familjen är from och att flickan inte frestar mäns sexuella begär. Slöjan sexualiserar flickor och är ett sätt för familjen att kontrollera beteende och deltagande i aktiviteter på skolan. (Kvartal, 27 nov 2020, Pernilla Ouis och Aje Carlbom samt GP Debatt 13 feb 2020, Sameh Egyptson)

Kvinnoförtrycket inom hederskulturen är på det sättet systematiskt och legitimerat av en stor del av den vuxna omgivningen. Skolan ska inte bidra till att segregera flickor och pojkar, och den ska heller inte vara föräldrarnas och andra vuxnas förlängda arm för att upprätthålla ett hedersbaserat tvång.

Staden måste skydda både barnen och personalen att stå emot hedersbaserat tvång under utbildningen.

”Barn har rätt att utöva vilken religion de vill eller ingen alls”. Det fastslår barnkonventionen som alltså skyddar barnens religionsfrihet från föräldrarnas tvång av religiösa kläder eller symboler. Den bör med självklarhet vara tillämplig mot personal i kommunal verksamhet.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige:

1. Förskolenämnden och grundskolnämnden får i uppdrag att:
 - a. kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet
 - b. utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn
 - c. personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång t.ex. genom symboler på barnen under utbildningen
 - d. jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.
2. Socialnämnderna Centrum, Sydväst, Nordost och Hisingen får i uppdrag att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan.

Axel Darvik (L)

Eva Flyborg (L)

Yttrande över motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

§ 99, N608-0780/24

Beslut

1. Förskolenämnden avstyrker motionen och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen är omedelbart justerad.

Handlingar

Förvaltningens tjänsteutlåtande 2024-04-24

Yrkande SD daterat 2024-05-27, protokollsbilaga 4

Yrkanden

Lotta Nachemson (L) och Jessica Blixt (D) yrkar att förskolenämnden ska tillstyrka motionen.

Blerta Hoti (S) yrkar bifall till tjänsteutlåtandets förslag till beslut.

Propositionsordning

Ordförande ställer proposition på yrkandena och finner att nämnden bifaller tjänsteutlåtandets förslag till beslut.

Votering begärs.

Godkänd propositionsordning:

Ja-röst: Bifall till tjänsteutlåtandets förslag till beslut.

Nej-röst: Bifall till yrkandet att tillstyrka motionen.

Omröstning

5 ja-röster: Anna-Klara Behlin (V), Richard Malm (S), Bosse Parbring (MP), Antonio Tomar (S), Blerta Hoti (S)

4 nej-röster: Kristina Norén Lallo (KD), Jessica Blixt (D), Lotta Nachemson (L), Mikael Jakobsson (M)

Med 5 ja-röster mot 4 nej-röster beslutar nämnden att bifalla tjänsteutlåtandets förslag till beslut.

Justering

Paragrafen är omedelbart justerad.

Protokollsutdrag skickas till

stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se

Vid protokollet

Sekreterare

Emma Dolonius

Rätt utdraget ur protokoll intygar:

Helena Lindberg, chef Planering, analys och kansli

Justering av protokollet har tillkännagivits genom anslag på kommunens anslagstavla

Yrkande

2024-05-27

Ärende nr: 9

Yrkande angående – Svar på motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg.

Förslag till beslut

I nämnden:

1. Förskolenämnden tillstyrker motionen.

Yrkandet

Sverigedemokraterna ser idel möjligheter för förvaltningen att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan. Nedan följer några konstukriva förslag:

1. Informationskampanjer och utbildning

Initiativ: Organisera regelbundna informationsmöten och utbildningssessioner för föräldrar om barns rättigheter, likabehandling, och lagstiftningen kring tvång och religiös klädsel.

Genomförande:

Anordna workshops och seminarier med deltagande av experter inom barns rättigheter, juridik, och psykologi. Distribuera informationsmaterial på olika språk som förklarar barnets rätt till självbestämmande och frihet från tvång.

2. Föräldramöten och öppna forum

Initiativ: Hålla regelbundna föräldramöten och öppna forum där föräldrar kan diskutera sina frågor och bekymmer i en stödjande miljö.

Genomförande:

Skapa en trygg och inkluderande miljö där föräldrar kan dela sina åsikter och erfarenheter utan rädsla för stigmatisering. Använda moderatorer och tolkar för att säkerställa att alla föräldrar kan delta fullt ut oavsett språkbakgrund.

3. Skapa samverkansgrupper

Initiativ: Bilda samverkansgrupper bestående av representanter från skolan, socialnämnderna, religiösa ledare, och föräldrar för att skapa en kontinuerlig dialog och förståelse.

Genomförande:

Regelbundna möten för att diskutera utmaningar och utveckla gemensamma lösningar. Inkludera kulturella och religiösa rådgivare för att säkerställa respekt och förståelse för olika traditioner samtidigt som barnets rättigheter skyddas.

4. Anonyma kanaler för rapportering och rådgivning

Initiativ: Införa anonyma kanaler där föräldrar och barn kan rapportera oro kring tvång att bära religiösa kläder och få rådgivning.

Genomförande:

Skapa en anonym telefonlinje och onlineportal för rapportering och stöd. Säkerställa att rapporterna hanteras av utbildad personal som kan ge vägledning och, vid behov, ingripa på ett sätt som skyddar barnens välbefinnande.

5. Samverkan med skolan och utbildning för personal

Initiativ: Utbilda skolpersonal om hur de kan identifiera och hantera situationer där barn kan vara utsatta för tvång att bära religiösa kläder.

Genomförande:

Obligatoriska utbildningar för lärare och skolpersonal om barns rättigheter och kulturell känslighet. Utveckla tydliga riktlinjer för skolans hantering av dessa frågor och hur de kan samarbeta med föräldrar och socialtjänsten.

6. Kultur- och religionsdialog

Initiativ: Anordna kulturella och religiösa dialogevent där föräldrar kan lära sig om olika perspektiv och praxis inom religion och kultur.

Genomförande:

Inkludera paneldiskussioner och föreläsningar med representanter från olika religiösa och kulturella grupper. Skapa utrymme för frågor och svar för att främja öppen kommunikation och förståelse.

- Genom att implementera dessa strategier kan socialnämnderna arbeta proaktivt och konstruktivt med föräldrar för att säkerställa att barn i förskolan och lågstadiet har friheten att göra sina egna val utan tvång att bära religiösa kläder eller symboler.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-04-24

Diarienummer: N608-0780/24

Handläggare: Monika Johansson

E-post: helena.lindberg@forskola.goteborg.se

Yttrande över motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Förslag till beslut

1. Förskolenämnden avstyrker motionen och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen är omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har översänt en motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg, H 2024 nr 39. I motionen beskrivs kvinnoförtrycket inom hederskulturen som ett systematiskt och legitimerat sätt av en stor del av den vuxna omgivningen i för- och grundskola. Motionärerna påpekar att för- eller grundskola inte ska bidra till att segregera flickor och pojkar. Motionärerna menar att staden måste skydda barnen och att personalen behöver stärkt stöd så att de står emot att reproducera hedersbaserat tvång under utbildningen. För att förhindra detta föreslår motionärerna att kommunfullmäktige ska besluta om ett antal uppdrag enligt nedan:

- a. kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet
- b. utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn
- c. personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång till exempel genom symboler på barnen under utbildningen
- d. jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Författningar som skollag och förskolans läroplan fastställer att förskolan vilar på demokratins grund och verksamheten ska utformas utifrån grundläggande demokratiska värderingar. Vidare ska förskolan främja aktningen för varje människas egenvärde samt förbereda barnen för delaktighet och ansvar gällande rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle.

Barnkonventionen

Alla barn har enligt barnkonventionen rätt till en uppväxt fri från förtryck och våld, rätt att utifrån ålder och mognad styra över sina livsval och rätt till ett privatliv. I artikel 2 i barnkonventionen framgår det att alla barn har samma rättigheter och att ingen får diskrimineras.

Samverkan

Information har skett med de fackliga organisationerna vid förvaltningssamverkan den 22 maj 2024.

Bilaga

Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg, H 2024 nr 39.

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg, H 2024 nr 39.

Förskolenämndens yttrande ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast den 1 juni 2024.

Beskrivning av ärendet

Motionens innehåll avser att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg genom att föreslå kommunstyrelsen att ge förskolenämnden och grundskolenämnden följande uppdrag:

- a. att kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet
- b. att utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn
- c. att personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång till exempel genom symboler på barnen under utbildningen
- d. att jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg

Författningar som skollag och förskolans läroplan fastställer att förskolan ska vila på demokratisk grund och verksamheten ska utformas utifrån grundläggande demokratiska värderingar. Vidare ska förskolan främja aktningen för varje människas egenvärde samt förbereda barnen för delaktighet och ansvar gällande rättigheter och skyldigheter i ett demokratiskt samhälle.

Enligt styrdokumentet ska förskolan arbeta för att främja en god relation och kommunikation med alla vårdnadshavare. Rektor har uppdrag att skapa förståelse och kunskap hos vårdnadshavare om de lagar som styr utbildningen i förskolan, samt skapa förståelse för innebörden av förskolepersonalens uppdrag och var gränser går. Det ligger i varje chefs ansvar att tydligt markera och vidta nödvändiga åtgärder i de fall personal inte agerar i enlighet med den värdegrund verksamheten vilar på.

Utöver utredningsskyldigheter utifrån skollagen har huvudman skyldighet att utreda ur ett arbetsrättsligt perspektiv. Framkommer misstankar om att förskolans personal inte agerar i enlighet med den värdegrund verksamheten vilar på, aktualiseras huvudmannens utredningsskyldighet enligt skollagen, samt en arbetsrättslig utredningsskyldighet utifrån varje chefs arbetsgivaransvar.

Förskolan ska främja barnens förmåga att ta ansvar för sig själva. Religiös och kulturell klädsel och utsmyckning är tillåten i förskolan. Förskolepersonal kan inte garantera att barns klädsel, utsmyckning och beteende under dagen i förskolan sker inom religiösa, kulturella eller individuella norm- och värdesystem. Vårdnadshavarna har ansvar för att barnen kommer klädda för att delta i förskolans utbildning. Klädsel eller utsmyckning ska inte hindra barnet från att delta i förskolans verksamhet. Förskolepersonal kan föra dialog med barnet om att ta av eller på ett klädesplagg, om syftet är att säkra barnets hälsa och säkerhet. Det ingår inte i personalens uppdrag att tvinga barn att ta på eller av vissa

klädesplagg. Denna typ av tvång definieras som en kränkning av barnets integritet och kan försämra barnets förmåga att uttrycka sina gränser. Som förskolepersonal är det viktigt att vara uppmärksam på om barnet visar tecken på oro, ångest eller rädsla kopplat till bärandet av specifika klädesplagg. Förskolepersonalens skyldighet att göra en orosanmälan vid misstanke om att barnet är utsatt för våld eller förtryck gäller även vid hedersrelaterat våld eller förtryck.

Rektor har ansvar för att skapa förutsättningar för att förskolepersonalen ska kunna genomföra sitt uppdrag. Som stöd för detta tillhandahåller förvaltningen utbildningar som ”Bygga Broar”, en modell för att föra dialog kring värdegrundsfrågor med barnet i centrum, samt basutbildning för rektorer och deras medarbetare i ”Att vara liten och leva i en hederskontext”. Insatserna riktar sig till hela arbetslag och förskolor för att möjliggöra förändring över tid där pedagoger är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn som lever i utsatthet.

Med utgångspunkt i det som framkommit i stadsrevisionens granskning av stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck bland barn och unga under 2023 (Granskning av förskolenämnden – verksamhetsåret 2023. N608-0329/23) har förvaltningen ansökt om samt beviljats statsbidrag från MFOF (Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd) för att ta fram en långsiktig plan för utbildning av personal och uppföljning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inom förvaltningen.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen ställer sig bakom motionärens uppfattning att staden måste skydda både barn och personal att stå emot hedersbaserat tvång under utbildningen.

Förvaltningen bedömer att det är av största vikt att motverka och bekämpa systematiskt förtryck samt undvika skillnader i hur flickor, pojkar eller annan behandlas i förskolans verksamhet. Förvaltningens pågående arbete utifrån Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020–2024 är i utveckling. Fortsatt arbete kommer att ske i kombination med de rekommendationer som framkommer i stadsrevisionens granskning samt stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck bland barn och unga.

Johan Olofson

Malin Welin

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef Styrning och ledning

Expedieras till: stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se

Ange diarienummer SLK-2024-00278 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Stadsledningskontoret - Remiss om motion av (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

§ 106, N609-1070/24

Beslut

Grundskolenämnden avstyrker motionen från Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2024-03-06, som sitt yttrande till kommunstyrelsen.

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg till grundskolenämnden för yttrande.

Remissvaret ska ha inkommit till stadsledningskontoret senast den 1 juni 2024.

Handlingar

Grundskoleförvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2024-03-06

Bilaga 1, Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Yrkanden

Axel Darvik (L) yrkar att grundskolenämnden ska tillstryka motionen.

Jessica Blixt (D) yrkar att grundskolenämnden ska tillstryka motionen.

Sara Carlsson Hägglund (V) yrkar bifall till förvaltningens förslag med tillägget att motionärernas namn ska framgå av beslutsatsen.

Beslutsgång

Ordföranden ställer förvaltningens förslag med tilläggsyrkandet från Sara Carlsson Hägglund (V) mot yrkandet om att tillstyrka motionen och finner att nämnden bifallit förvaltningens förslag med tilläggsyrkandet från Sara Carlsson Hägglund (V).

Omröstning begärs.

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2024-05-21

Omröstning

Nämnden godkänner följande ordning för omröstning:

Ja-röst för bifall till förvaltningens förslag med tilläggsyrkandet från Sara Carlsson Hägglund (V).

Nej-röst för bifall till yrkandet om att tillstyrka motionen.

Viktoria Tryggvadottir Rolka (S), Sara Carlsson Hägglund (V), Felix Oderth (S), Hillevi Werring (MP) och Ante Bränholm (V) röstar ja.

Nicklas Gretzer (M), Jessica Blixt (D), Axel Darvik (L) och Veronica Oxklint (SD) röstar nej.

Med 5 ja-röster röstar mot 4 nej-röster har grundskolenämnden beslutat enligt förvaltningens förslag med tilläggsyrkandet från Sara Carlsson Hägglund (V).

Protokollsutdrag skickas till

Kommunstyrelsen

Grundskoleförvaltningens ledningsgrupp

Dag för justering

2024-05-23

Vid protokollet

Sekreterare

Gustav Boström

Ordförande

Viktoria Tryggvadottir Rolka (S)

Justerande

Axel Darvik (L)

Rätt utdraget intygar i tjänsten:

Gustav Boström

Nämndsekreterare

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-03-06

Diarienummer N609-1070/24

Handläggare:

Amanda Andersson

E-post: amanda.2.andersson@grundskola.goteborg.se

Yttrande över motion om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Förslag till beslut

I grundskolenämnden,

Grundskolenämnden avstyrker motionen från L om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande, daterat 2024-03-06, som sitt yttrande till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har bett grundskolenämnden yttra sig över en motion från ledamöter i Liberalerna om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg.

Motionärerna vill att kommunfullmäktige ska ge förskole- och grundskolenämnden i uppdrag att kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i verksamheten, utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument, ge personal ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång samt att arbeta för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.

Under 2023 har stadsrevisionen granskat stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck rörande barn och unga. Utifrån stadsrevisionens rekommendationer har grundskoleförvaltningen ett pågående arbete med att vidta åtgärder som kommer att redovisas för nämnden på sammanträdet den 18 juni 2024.

Utifrån befintliga styrande dokument och arbetssätt, planerade utbildningsinsatser samt arbetet med stadsrevisionens rekommendationer bedömer grundskoleförvaltningen att motionen bör avstyrkas.

Bedömning ur ekonomisk och ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån dessa dimensioner.

Bedömning ur social dimension

I Sverige är barnkonventionen lag. I artikel 2 i barnkonventionen framgår det att alla barn har samma rättigheter och att ingen får diskrimineras. I enlighet med artikel 19 ska alla barn skyddas mot alla former av våld. Alla barn har enligt barnkonventionen rätt till en uppväxt fri från förtryck och våld, rätt att utifrån ålder och mognad styra över sina livsval och rätt till ett privatliv. Artikel 13 och 14 slår fast barnets rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.

Bedömning av barnets bästa

Skolan har ett stort ansvar att förebygga och bemöta hedersrelaterat våld och förtryck med kunskap och aktiva insatser. Kunskap hos personal är en förutsättning för att upptäcka utsatthet hos eleverna och undervisa om problemet. Det är viktigt att personal är medveten om att det hedersrelaterade våldet och förtrycket kan se olika ut inom olika grupper och för olika personer. Strukturella maktordningar samverkar med varandra utifrån kön, etnicitet, sexualitet och socioekonomisk bakgrund. Skolan ska varken bidra till generalisering eller stigmatisering av exempelvis religiösa symboler eller klädesplagg¹.

Skulle det framkomma misstankar om att skolpersonal upprätthåller hedersrelaterat förtryck har förvaltningen som skolhuvudman en utredningsskyldighet enligt skollagen och även en arbetsrättslig utredningsskyldighet utifrån arbetsgivaransvaret. Det ligger i varje chefs ansvar att tydligt markera och vidta nödvändiga åtgärder i de fall personal inte agerar i enlighet med den värdegrund verksamheten vilar på och att därmed säkerställa och skydda elever från att personal upprätthåller hedersrelaterat våld och förtryck.

Samverkan

Information på facklig samverkansgrupp (FSG) den 13 maj 2024.

Bilagor

1. Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

¹ Skolverkets publikation (2021): Hedersrelaterat våld och förtryck – Skolans ansvar och möjligheter, <https://www.skolverket.se/publikationer?id=8504>

Ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg till grundskolenämnden för yttrande.

Remissvaret ska ha inkommit till stadsledningskontoret senast den 1 juni 2024.

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelsen har översänt en motion från ledamöter i Liberalerna om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg. Motionärerna hänvisar till en undersökning i Göteborgs-Posten från år 2018 samt en nyligen publicerad rapport vid Örebro universitet som visar att hedersförtrycket fördubblats i Göteborg sedan 2018. De skriver i motionen att staden måste skydda både barn och personalen att stå emot hedersbaserat tvång under utbildningen. De hänvisar till att barnkonventionen skyddar barnens religionsfrihet från föräldrarnas tvång av religiösa kläder eller symboler och att barnkonventionens regler bör vara tillämpliga mot personal i kommunal verksamhet. Motionärerna föreslår att kommunfullmäktige ska besluta att:

1. Förskolenämnden och grundskolenämnden får i uppdrag att:
 - a. kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet
 - b. utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn
 - c. personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång t.ex. genom symboler på barnen under utbildningen
 - d. jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.
2. Socialnämnderna Centrum, Sydväst, Nordost och Hisingen får i uppdrag att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan.

Skolans uppdrag

Skolans uppdrag innebär bland annat att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I läroplanernas inledande kapitel står det att skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därmed främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang.

Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020–2023

Målet i planen är att det hedersrelaterade våldet och förtrycket ska upphöra. Till det övergripande målet finns tre delmål med tillhörande aktiviteter som ska stödja måluppfyllelsen. Delmålen handlar om att det ska finnas ett främjande och förebyggande arbete, att individer som lever i hederskontext ska få stöd och skydd utifrån behov samt att yrkesverksamma som möter individer i hederskontext ska ha ett adekvat och fungerande stöd.

Kommunfullmäktige beslutade den 25 april 2024 att uppdra socialnämnd Centrum att ta fram en ny plan för Göteborgs stads arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck i dialog med övriga socialnämnder, utbildningsnämnder och stadsledningskontoret.

Stadsrevisionens granskning

Under 2023 har stadsrevisionen granskat stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck rörande barn och unga. Revisionens granskning har syftat till att bedöma om förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden Hisingen och socialnämnden Nordost bedriver ett ändamålsenligt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stadsrevisionen har efter granskning lämnat ett antal rekommendationer till grundskolenämnden. Stadsrevisionen rekommenderar följande:

- Nämnden rekommenderas att säkerställa att personalen får kompetensutveckling i vad hedersrelaterat våld och förtryck innebär.
- Nämnden rekommenderas att säkerställa att det vidtas adekvata åtgärder om det framkommer att personal upprätthåller hedersnormer och inte främjar mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar.
- Nämnden rekommenderas att upprätta rutiner för hur personalen kan upptäcka och hur de ska agera vid misstanke om en elev är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck.
- Nämnden rekommenderas att följa upp och utvärdera arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Grundskolenämnden kommer att ta del av förvaltningens yttrande till stadsrevisionen på sammanträdet den 18 juni 2024.

Pågående arbete mot heder i grundskoleförvaltningen

Grundskoleförvaltningen har i uppdrag att stödja skolorna i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Elevhälsan har ett samarbete med resursteam heder. Resursteam heder är mobila team som är verksamma inom de fyra områdena Nordost, Centrum, Sydväst och Hisingen. Teamen ska stödja yrkesverksamma i ärenden som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. De ska även stödja utsatta och kunna möta upp dem på lämplig plats, exempelvis i skolan.

Alla som arbetar inom grundskoleförvaltningen ska vid misstanke eller kännedom om att ett barn far illa anmäla detta till socialtjänsten enligt 14 kap.1 § socialtjänstlagen (2001:453). Information till vårdnadshavare lämnas i samband med att anmälan görs men inte vid anmälningar om oro som rör våld, heder eller sexuella övergrepp.

Skolor påminns särskilt i samband med lov om att uppmärksamma elever som inte återvänder till skolan och om aktuellt genomföra en skolpliktsutredning. Vid behov görs

en orosanmälan till socialtjänsten. Förvaltningen har tagit fram en lathund för hur skolorna kan ansvarsfördela arbetet kopplat till skolplikt. Året om pågår ett systematiskt arbete med närvaroregistrering och skolpliktsbevakning.

Utifrån ett budgetuppdrag från grundskolenämnden från 2022 har förvaltningen tagit fram en pilotstudie som är inspirerad av Angeredsgymnasiet arbete. Syftet är undersöka möjligheten att anpassa Angeredsgymnasiets arbetssätt till grundskolan, för att stärka personalen och elevernas kompetens och förståelse för vad hedersrelaterat våld är och hur det kan ge sig uttryck. Piloten tar ett bredare grepp rörande sexualitet, samtycke, relationer och makt, kopplat till heder. Personal på skolan får en halvdags kompetensutveckling med hjälp av Kompetenscentrum främjande och förebyggande. Arbetsmodellen går ut på att en tvärprofessionell arbetsgrupp på skolan först får kompetensförstärkning i frågan för att sedan ha interaktiva lektioner med elever i årskurs 8 under en termin. Med tiden byts medlemmar ur arbetsgruppen ut, för att på så sätt sprida kompetensen bland personalen. Piloten omfattar tre skolor och har stöd från Kompetenscentrum främjande och förebyggande.

Förvaltningens bedömning

Grundskoleförvaltningen anser att motionen bör avstyrkas utifrån motiveringarna nedan.

- a) *Kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet.*

Skolans personal ska ha kännedom om risker och uppmärksamma varningssignaler kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Vid misstanke eller kännedom om att en elev far illa ska, enligt 14 kapitlet 1 § socialtjänstlagen, en orosanmälan göras till socialtjänsten. Skolan har i uppdrag att arbeta med att främja elevers förståelse om sina rättigheter, som till exempel rätten att bestämma över den egna kroppen, identitet och sexualitet, rätten att fritt välja sin partner och gränsdragningar och så vidare. Som en del i det främjande arbetet ska skolorna varje år upprätta en plan mot diskriminering och kränkande behandling (PDK), en del av det arbetet är att kartlägga elevernas trygghet på skolan. Det finns möjlighet att ställa frågor till elever, personal och vårdnadshavare kopplat till de sju diskrimineringsgrunderna och utifrån de eventuella mönster som framkommer går det sedan att arbeta vidare med frågorna på skolan.

Elever i årskurs 4 och 8 svarar årligen på enkäten Elevens hälsa i fokus. I enkäten ställs exempelvis frågorna ”Är du utsatt för hedersrelaterat förtryck?” och ”Känner du att du kan leva som den person du vill vara och känner dig som?”. Resultatet från enkäten följs upp i ett elevhälsosamtal med skolsköterska. Vid misstanke eller kännedom om att en elev far illa görs en orosanmälan till socialtjänsten. Förvaltningen ser över möjligheten att redovisa resultatet på huvudmannanivå, dock är det enbart ett urval av frågor som karaktäriserats som mindre känsliga. Resultat på frågor som rör våld och heder kommer inte att ingå i det urvalet.

Förvaltningens bedömning är att det finns risker med att säkerställa elevers integritet kopplat till att genomföra sådan kartläggning som avses i motionen.

- b) *Utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn.*

Förvaltningens bedömning är att personal i verksamheten förväntas agera på ett sätt som överensstämmer med den värdegrund verksamheten vilar på. Om det framkommer misstankar om att skolpersonal upprätthåller hedersrelaterat förtryck aktualiseras huvudmannens utredningsskyldighet enligt skollagen samt en arbetsrättslig utredningsskyldighet utifrån varje chefs arbetsgivaransvar.

- c) *Personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång till exempel genom symboler på barnen under utbildningen.*

Det finns möjlighet för yrkesverksamma att få stöd i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck från flera olika instanser. Utöver resursteam heder finns bland annat regionalt stödcentrum heder som är en samverkan mellan tio kommuner i Göteborgsregionen, Polismyndigheten och Västra Götalandsregionen som kan ge stöd, konkreta råd och vägledning i enskilda ärenden. Länsstyrelsen i Östergötland har ett nationellt uppdrag mot hedersförtryck. På Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck finns en nationell stödtelefon. Syftet är att ge stöd på generell nivå till yrkesverksamma samt personer som arbetar ideellt. Förvaltningen bedömer utifrån ovan att det finns omfattande stöd i dessa frågor. Utifrån revisionens granskning pågår ett arbete att se över kompetensutveckling till personal.

- d) *Jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.*

Religiösa symboler och klädesplagg är tillåtna i skolan och skolan ska inte bidra till generalisering eller stigmatisering av exempelvis religiösa symboler eller klädesplagg. Förvaltningens bedömning är att det i och med stadsrevisionens rekommendationer pågår ett arbete i förvaltningen gällande frågan. Förvaltningen undersöker att inför 2025 ta ett större grepp om frågan och skapa en sammanhållen utbildningsinsats med ett bredare perspektiv.

Protokollsutdrag skickas till

stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se (diarienummer SLK-2024-00278)

Göteborgs Stad Grundskoleförvaltningen

Maria Andersson
Förvaltningsdirektör

Helena Sjöberg
Avdelningschef Styrning och ledning

§ 151 Svar på remiss - Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

N164-0263/24

Socialförvaltningen Centrum har 2024-04-08 upprättat ett tjänsteutlåtande i rubricerat ärende.

Yrkanden

Hannes Hurtig (S) yrkar att motionen ska avstyrkas med hänvisning till yttrande från (V), (S) och (MP).

Nina Miskovsky (M) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Agneta Kjaerbeck (SD) yrkar bifall till förvaltningens förslag med hänvisning till eget yttrande.

Maria Abrahamsson (C) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Propositionsordning

Ordföranden ställer proposition på att avstyrka motionen mot förvaltningens förslag och finner att motionen avstyrks.

Omröstning begärs.

Omröstning

Ja för att avstyrka motionen.

Nej för bifall till förvaltningens förslag.

Fem ledamöter röstar Ja: Claes Söderling (S), Annelie Schagerström (S), Hannes Hurtig (S), Roy Lundberg (V) och Jenny Broman (V).

Sex ledamöter röstar Nej: Nina Miskovsky (M), Max Rittberger (M), Kristina Bergman Alme (L), Agneta Kjaerbeck (SD), Anne Holmdahl (KD), Maria Abrahamsson (C).

Utdrag ur protokoll nr 7

Sammanträdesdatum: 2024-05-28

Beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker motionen av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg, med reservation för de synpunkter och förslag som redovisas i tjänsteutlåtandet gällande huvudansvaret för uppdraget.

Socialnämnden Centrum översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Protokollsanteckningar

Hannes Hurtig (S) inkommer med ett yttrande från (V), (S) och (MP). Se bilaga 1 till protokollet.

Agneta Kjaerbeck (SD) inkommer med ett yttrande från (SD). Se bilaga 2 till protokollet.

Dag för justering

2024-05-28

Vid protokollet

Sekreterare

Jeanette Nilsson

Ordförande

Jenny Broman (V)

Justerande

Nina Miskovsky (M)

Yttrande

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet

2024-06-27

Ärende 6

Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Yttrandet

I Stadsrevisionens granskning framkom det att det kan förekomma personal som upprätthåller hedersnormer på exempelvis förskolor. Det och övriga punkter som framkom i granskningen ser vi rödgröna mycket allvarligt på. Därför beslutades det i kommunfullmäktige i april att i utarbetandet av en ny plan mot heder skall kritiken från Stadsrevisionen omhändertas, vilket då upprätthållande av hedersnormer av personal var en. En annan punkt i beslutet var fokus på utbildnings- och informationsinsatser för ex medarbetare och chefer inom socialnämnder och utbildningsnämnder.

Upprätthållandet av hedersnormer av personal kan bero på flera saker som exempelvis påverkan från föräldrar eller egna uppfattningar, men beslutet avgränsar inte orsaken till varför personal upprätthåller hedersnormer.

I remissvaren från Förskoleförvaltningen och Grundskoleförvaltningen föreslås det att motionen skall avstyrkas, dels på grund av det arbete som redan görs i nämnderna samt även vad som skall ingå i den nya planen mot heder. Därför anser vi att det inte behövs ytterligare ett beslut på att göra det som redan görs eller är beslutat för att undvika parallella processer och onödig administration.

Yttrande

2024-05-27

Ärende nr: 6

Yttrande angående – Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg.

Yttrandet

Det är glädjande att nämnden tillstyrker motionen.

Sverigedemokraterna ser idel möjligheter för förvaltningen att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan. Nedan följer några konstukriva förslag:

1. Informationskampanjer och utbildning

Initiativ: Organisera regelbundna informationsmöten och utbildningssessioner för föräldrar om barns rättigheter, likabehandling, och lagstiftningen kring tvång och religiös klädsel.

Genomförande:

Anordna workshops och seminarier med deltagande av experter inom barns rättigheter, juridik, och psykologi. Distribuera informationsmaterial på olika språk som förklarar barnets rätt till självbestämmande och frihet från tvång.

2. Föräldramöten och öppna forum

Initiativ: Hålla regelbundna föräldramöten och öppna forum där föräldrar kan diskutera sina frågor och bekymmer i en stödjande miljö.

Genomförande:

Skapa en trygg och inkluderande miljö där föräldrar kan dela sina åsikter och erfarenheter utan rädsla för stigmatisering. Använda moderatorer och tolkar för att säkerställa att alla föräldrar kan delta fullt ut oavsett språkbakgrund.

3. Skapa samverkansgrupper

Initiativ: Bilda samverkansgrupper bestående av representanter från skolan, socialnämnderna, religiösa ledare, och föräldrar för att skapa en kontinuerlig dialog och förståelse.

Genomförande:

Regelbundna möten för att diskutera utmaningar och utveckla gemensamma lösningar. Inkludera kulturella och religiösa rådgivare för att säkerställa respekt och förståelse för olika traditioner samtidigt som barnets rättigheter skyddas.

4. Anonyma kanaler för rapportering och rådgivning

Initiativ: Införa anonyma kanaler där föräldrar och barn kan rapportera oro kring tvång att bära religiösa kläder och få rådgivning.

Genomförande:

Skapa en anonym telefonlinje och onlineportal för rapportering och stöd. Säkerställa att rapporterna hanteras av utbildad personal som kan ge vägledning och, vid behov, ingripa på ett sätt som skyddar barnens välbefinnande.

5. Samverkan med skolan och utbildning för personal

Initiativ: Utbilda skolpersonal om hur de kan identifiera och hantera situationer där barn kan vara utsatta för tvång att bära religiösa kläder.

Genomförande:

Obligatoriska utbildningar för lärare och skolpersonal om barns rättigheter och kulturell känslighet. Utveckla tydliga riktlinjer för skolans hantering av dessa frågor och hur de kan samarbeta med föräldrar och socialtjänsten.

6. Kultur- och religionsdialog

Initiativ: Anordna kulturella och religiösa dialogevent där föräldrar kan lära sig om olika perspektiv och praxis inom religion och kultur.

Genomförande:

Inkludera paneldiskussioner och föreläsningar med representanter från olika religiösa och kulturella grupper. Skapa utrymme för frågor och svar för att främja öppen kommunikation och förståelse.

- Genom att implementera dessa strategier kan socialnämnderna arbeta proaktivt och konstruktivt med föräldrar för att säkerställa att barn i förskolan och lågstadiet har friheten att göra sina egna val utan tvång att bära religiösa kläder eller symboler.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-04-08

Diarienummer N164-0263/24

Handläggare

Marie Larsson, Katarina Idegård

Telefon: 031-3679016, 031-3679404

E-post: marie.larsson@socialcentrum.goteborg.se,

katarina.idegard@socialcentrum.goteborg.se

Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Förslag till beslut

Socialnämnden Centrum tillstyrker motionen av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg, med reservation för de synpunkter och förslag som redovisas i tjänsteutlåtandet gällande huvudansvaret för uppdraget.

Socialnämnden Centrum översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Nämnden har att yttra sig över en motion från Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg. Svar ska lämnas senast 2024-06-01.

Grunden för motionen är två genomförda granskningar – en av Göteborgs-Posten 2018 där det framkommer att det finns kommunala förskolor i särskilt utsatta områden i Göteborg som kan tänka sig att aktivt kontrollera och tvinga på barn slöja mot deras vilja, samt en från stadsrevisionen 2023 gällande stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, som visar att det finns personal inom både förskolorna, skolorna och socialförvaltningarna som upprätthåller hedersnormer. Förvaltningen menar att stadsrevisionens nyliga granskning ger stöd för att aktivt arbeta med att förebygga och motverka de hedersnormer som redan är konstaterade. Istället för att lägga resurser på nya kartläggningar, bör fokus vara på att nå ut med kunskap i organisationerna.

När det gäller ansvaret att samtala med föräldrar till föreskole- och lågstadiebarn för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan, anser förvaltningen det mer lämpligt att ge detta till förskolenämnden och grundskolenämnden. Detta då de enligt läroplanerna har i uppdrag att arbeta i dialog med vårdnadshavare om de normer, regler och förhållningssätt som gäller i förskolan och skolan. Socialnämnderna har inga uppdrag eller verksamheter där möten sker med föräldrar till alla skolbarn och har inte heller insyn i alla skolmiljöer. Socialnämndernas roll kan ses

som kompletterande till skolnämnderna i detta genom kunskapshöjande aktiviteter i sakfrågan, förebyggande arbete och samtal med de föräldrar en möter på sina arenor i sina uppdrag.

Förvaltningen instämmer helt i att stadens yrkesverksamma är i behov av ett starkare stöd för att kunna stå emot krav från vårdnadshavare på att upprätthålla hedersrelaterade normer i förskola och skola. En viktig del i detta är att höja kompetensen och förmågan att ta samtalen om frågorna med de familjer som uppmärksammas. Lika viktigt är att få stöd i frågorna av den egna arbetsgruppen och chefen.

I det fall kommunfullmäktige ställer sig bakom förslagen i motionen ser förvaltningen att det skulle vara till fördel för genomförandet om uppdragen inkluderas i arbetet med förslaget om en ny plan för stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Hedersrelaterat våld och förtryck medför betydande samhällsekonomiska kostnader, både på samhällsnivå och individnivå. På samhällsnivå handlar det till exempel om kostnader för diverse rättsprocesser, stödinsatser, vård och behandling samt sjukskrivningar. Hedersrelaterat våld drabbar i stor utsträckning barn och unga. Konsekvenserna för dem kan vara att de begränsas i sina möjligheter till skolgång, fritidsaktiviteter samt att de utvecklar en fysisk och psykisk ohälsa till följd av våldsutsattheten. Dessa konsekvenser kan i sin tur försvåra möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden och leva ett självständigt liv. Forskning visar att våldsutsatthet leder till ökad ohälsa hela livet igenom. Våld som sker i nära relationer, vilket hedersrelaterat våld till stor del gör, är särskilt skadligt då det sker i en social kontext som borde erbjuda trygghet och närhet. Rapporten ”Att synliggöra det osynliga – en socioekonomisk analys av hedersrelaterat våld och förtryck” visar att arbete mot hedersrelaterat våld kan ses som en samhällsekonomisk investering, liksom övrigt våldsförebyggande arbete.

Stadsrevisionens granskning av stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck har visat att det finns stora utmaningar med hög personalomsättning inom myndighet barn och unga. Att genomföra värdegrundsdialoger med föräldrar till barn i förskolan och lågstadiet kräver personella resurser, vilket innebär en kostnad både för kompetenshöjande insatser och tiden för dialog med föräldrar. Det är ingen engångsinsats utan behöver ske kontinuerligt för att få till en varaktig förändring på en övergripande nivå.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Hedersrelaterat våld och förtryck är en kränkning av individens mänskliga rättigheter och ett brott mot den svenska lagstiftningen. FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna, samt kvinnokonventionen och barnkonventionen ger också ett tydligt stöd i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd för arbetet finns även i Europarådets Istanbulkonvention samt EUs brottsofferdirektiv. Kontrollen av flickors och kvinnors sexualitet utgör själva kärnan i en hedersrelaterad kontext och är starkt knuten till kollektivet, oftast bestående av både manliga och kvinnliga förövare. Det kan räcka med ett rykte om en flickas/kvinnas påstådda beteende för att sanktioner ska utövas. Pojkar får

ofta rollen att bevaka att systrar, kvinnliga kusiner eller andra kvinnliga släktingar lever upp till de hedersnormer som råder.

Det är därför av största vikt att hindra att barn och unga växer upp med begränsade möjligheter till ett självständigt liv. Genom att arbeta med förskole- och skolpersonalens egen värdegrund, samt ge dem verktyg att föra samtal med föräldrar om hedersnormer kan uppväxtmiljön påverkas både hemma och på förskola och skola.

En förändring i värderingar hos befolkningen i Göteborg kan både på en individuell nivå och på en mer övergripande nivå få effekter på värderingar i andra städer, regioner och länder.

Samverkan

Samverkan har skett i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 2021-05-21.

Bilagor

Ärendet

Nämnden har att yttra sig över en motion från Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg. Svar ska lämnas senast 2024-06-01.

Beskrivning av ärendet

Nedan redogörs för motionens innehåll, tidigare granskningar, arbetet med stadens plan mot hedersrelaterat våld och förtryck samt pågående arbete med värdegrundsdialoger med föräldrar och vårdnadshavare.

Motionens innehåll

Motionen av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) uttrycker att hedersförtryck, klansystem och våld i familjen hotar många barns frihet. Vidare anges förtrycket och kontrollen över flickornas liv inte sällan manifesteras genom den påtvingade religiösa symbolen slöja. Syftet med slöjan uppges vara att familjen ska visa att den är from och att flickan inte utmanar mäns sexuella begär. Motionärerna framhåller att skolan inte ska bidra till att segregera flickor och pojkar och att den inte heller ska vara föräldrarnas och andra vuxnas förlängda arm för att upprätthålla ett hedersrelaterat tvång. Staden måste skydda både barnen och de anställda att kunna stå emot hedersrelaterat tvång i skolan.

Motionen innehåller följande förslag till beslut i kommunfullmäktige:

1. Förskolenämnden och grundskolnämnden får i uppdrag att:
 - a. kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet
 - b. utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn
 - c. personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång t.ex. genom symboler på barnen under utbildningen
 - d. jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.
2. Socialnämnderna Centrum, Sydväst, Nordost och Hisingen får i uppdrag att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan.

Granskande reportage genomförd av Göteborgs-Posten

Ett reportage i Göteborgs-Posten 2018 visade att 27 av 40 kommunala förskolor i särskilt utsatta områden i Stockholm, Göteborg och Malmö, enligt deras undersökning, kunde tänka sig att aktivt kontrollera och tvinga på barn slöja mot deras vilja. Granskningen genomfördes genom att en journalist ringde till förskolorna och utgav sig att vara pappa till en femårig flicka som önskar förskoleplats. Som en följd av Göteborgs-Postens granskning ändrades förskolans läroplan och skrivningar om barns rätt till personlig och kroppslig integritet infördes.

Stadsrevisionens granskning av stadens arbete

Stadsrevisionen granskade 2023 stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck gällande barn och unga. Granskningens syfte var att bedöma om förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden Hisingen och socialnämnden Nordost bedriver ett ändamålsenligt arbete på området. En av de fem revisionsfrågorna

var om nämnderna arbetar systematiskt med att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck. I revisionen framkom uppgifter om att det finns personal i verksamheterna som upprätthåller hedersnormer.

Både förskoleförvaltningen och socialförvaltningarna angav att det i vissa områden finns problem med att personal i förskolorna inte vågar stå upp för förskolans värdegrund på grund av att de själva lever i en hederskontext. Dels uppges det enligt förskoleförvaltningen handla om att personal kan ha svårt att bryta med en nedärvd hederskultur, dels om att personalen i fler fall än tidigare bor i samma område som barnen på förskolan och att det kan finnas en rädsla för att det ska få negativa konsekvenser för dem själva om de går emot vårdnadshavarnas eller släktens vilja.

Grundskoleförvaltningen och socialförvaltningarna uppgav att det i vissa områden finns problem med att personal upprätthåller hedersnormer i skolorna. Enligt socialförvaltningarna kan det röra sig om att personal vaktar och kontrollerar elever för att se om de gör något som kan anses bryta mot hedersnormen, för att i så fall rapportera till vårdnadshavare. Det uppges också finnas personal som vid gemensamma utbildningstillfällen inte vågar prata om heder eller som ifrågasätter att hedersfrågor lyfts.

Enligt socialförvaltningarna förekommer det att anställda inom socialtjänsten upprätthåller hedersnormer. Det kan exempelvis handla om personal som har lojaliteter gentemot sin släkt vilket påverkar deras arbete. Sådana situationer hanteras genom att inte låta dessa medarbetare hantera ärenden som rör heder. Inom socialförvaltningarna finns också personal som anser att hedersrelaterat våld och förtryck är känsligt att prata om på arbetsplatsen, samt att heder inte är ett område som problematiseras i personalgruppen.

Granskningen visar att det varierar i vilken utsträckning personalen genomgått kompetensutveckling på området. Inom förskolan och skolan bedöms det finnas personal i kärnverksamheten som inte har tillräcklig kunskap och att det främst är barnhälsan och elevhälsan som deltagit i utbildningsinsatser. Inom socialförvaltningarna beskrivs kompetensen generellt som låg, vilket främst uppges vara en följd av den höga personalomsättningen. Socialsekreterare kan hantera ärenden gällande heder utan att ha någon särskild kunskap om vad det innebär. De som uppbär en kompetens på området inom socialtjänstens kärnverksamhet är framför allt enhetscheferna och förste socialsekreterarna.

Stadens plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

I Göteborg Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020-2023¹ finns följande delmål (nr 2): ”Det finns ett främjande och förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.” En aktivitet kopplat till detta delmål är att, i likhet med förslaget i motionen riktat mot de fyra socialnämnderna, genomföra värdegrundsdialoger med föräldrar och vårdnadshavare. Aktiviteten i planen riktar sig till de fyra socialnämnderna, förskole-, grundskole- och utbildningsnämnden samt nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning. Det förväntade resultatet uppges vara att barn och unga får delta i fritidsaktiviteter och det ska mätas genom att Storstadskartläggningen från 2018 följs upp med en ny enkätundersökning. Under 2023 genomfördes en uppföljande studie av Storstadskartläggningen som visar att både pojkar och flickor som lever med

¹ 240221 togs ett beslut i kommunstyrelsen om att ge socialnämnd Centrum i uppdrag att skyndsamt ta fram en ny plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck under 2024. Ärendet ska även upp i kommunfullmäktige för beslut.

oskuldsnormer och/eller våldsnormer är mer begränsade i fritidsaktiviteter som att gå på gym, dansa, simma spela i ett band eller vara på sociala medier jämfört med ungdomar som inte lever med dessa normer. Det är ungefär en av tjugo ungdomar både inom oskuldsnormsgruppen samt våldsnormsgruppen som har dessa begränsningar. Ungdomarna är även mer begränsade än övriga vad gäller att umgås med kompisar efter skolan, samt besöka deras hem. Restriktionerna blir större när det gäller umgänge med motsatt kön och är hårdare för flickor än för pojkar. Jämfört med studien från 2018 har dock andelen ungdomar som uppger att de är begränsade gällande skol- och fritidsaktiviteter minskat. Huruvida det är värdegrundsdialogerna med föräldrar och vårdnadshavare som är orsaken till att färre ungdomar är begränsade uppges dock inte gå att avgöra.

Delmål 3 i planen är att yrkesverksamma som möter individer i hederskontext har ett adekvat och fungerande stöd. En aktivitet kopplad till detta mål är att kompetenshöjande insatser ska genomföras. Det förväntade resultatet är en höjd kunskapsnivå om hedersrelaterat våld och förtryck för att yrkesverksamma i staden ska känna sig tryggare i att förebygga, bemöta och hantera våldsutsatthet. Aktiviteten riktar sig till socialnämnd Centrum som ansvarig för gemensamma utbildningsinsatser i staden. Den riktar sig även till övriga nämnder som berörs av aktiviteten och med fokus på sitt eget kollegiala lärande, samt att den personal som möter målgruppen har den kompetens som behövs.

Det anges också i planen att personal i brukarnära verksamheter som *mer regelbundet* kommer i kontakt med individer i hederskontext ska erbjudas fördjupad kompetens om problematiken via riktade utbildningsinsatser, där viktiga delar är normmedvetenhet, olika gruppers utsatthet (som hbtq-personer, personer med funktionsnedsättning, äldre personer) samt våldets olika uttryck. Vidare ska det säkerställas att kompetensen stannar kvar i organisationen trots hög personalomsättning eller byte av chef.

Den genomförda utvärderingen av planen visar att en stor mängd utbildningar har genomförts för att höja kunskapsnivån på området. Regionalt stödcentrum heder har exempelvis genomfört utbildning/kompetenshöjande insatser för 2605 medarbetare 2022. Medarbetarna kom från framför allt socialtjänst och skola i de tolv avtalskommunerna, samt från samverkansparterna sjukvård och polis. Stadens Resursteam heder mötte under 2021–2022 sammanlagt 4381 medarbetare inom Göteborgs Stad vid 163 tillfällen för att bidra med kompetenshöjande insatser.

Skollagen samt förskolans och grundskolans läroplan

Enligt skollagen (2010:800) ska utbildningen förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Personal ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Utgångspunkt för verksamheten ska vara barnets bästa och barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör dem själva.

Förskolans läroplan innehåller inga direkta skrivningar om hedersrelaterat våld och förtryck, men förskolans läroplan (Lpfö18) anger att varje barn ska ges förutsättningar att utveckla sin identitet samt medvetenhet om rätten till sin kroppsliga och personliga integritet. Personalen ska visa respekt för individen och medverka till att skapa ett demokratiskt ideal. Etiska dilemman och livsfrågor i vardagen ska uppmärksammas och problematiseras. Barnen ska uppmärksammas på att människor kan ha olika värderingar

som styr deras uppfattningar och handlingar. Vidare ska regler och förhållningssätt i förskolan diskuteras med vårdnadshavare för att främja barnets utveckling till en ansvarskännande människa och samhällsmedlem.

Läroplanen för grundskolan (Lgr22) innehåller skrivningar om hedersrelaterat våld och förtryck sedan hösten 2022. Gällande skolans värdegrund och uppdrag anges att intolerans, förtryck och våld, till exempel i form av rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Skolans uppdrag är vidare att i utbildningen kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. Mål gällande elevers kunskaper anger att varje elev efter genomgången grundskola ska ha fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck. Det är ytterst rektorns ansvar att se till att kunskapsområdet behandlas vid återkommande tillfällen i utbildningen. Enligt läroplanen har läraren i uppgift att klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. I fostran av eleverna ska samarbete ske med hemmen och skolans normer och regler som en grund för arbetet och samarbetet klargöras.

Rapport om förskolans möte med hederskulturen

En rapport har nyligen släppts om förskolans möte med hederskulturen. Den är framtagen av Devin Rexvid universitetslektor på Stockholms universitet, på uppdrag av Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Norrbotten. Rapporten undersöker hur barn från familjer med hedersnormer påverkas när deras föräldrars värderingar om jämställdhet, demokrati och självständighet står i konflikt med förskolans värderingar. Den undersöker även hur de konkurrerande normerna påverkar förskolans möjligheter att nå sitt samhällsuppdrag.

I rapporten identifieras olika hinder för personalen, i arbetet med att utföra samhällsuppdraget. Det handlar exempelvis om *organisatoriska* hinder såsom förskolans frivilliga form och utbudet av privata förskolor. Det innebär utmaningar för förskolan att inte acceptera avvikelser från gällande styrdokument, då vårdnadshavare kan välja att hålla barnet hemma vid en uppkommen konflikt. Risken finns att platsen sägs upp och att förskolepengen då uteblir för det barnet. Detta hinder anses i rapporten ha större betydelse än medarbetares förmåga att vilja eller våga ställa krav på föräldrar.

Ytterligare hinder som identifierats är *professionella*, där exempelvis språksvårigheter är en försvårande faktor för medarbetare att fullt ut förstå innehållet i läroplanen, men även att se på vilket sätt läroplanen relaterar till deras professionella vardag. Ett professionellt hinder är också att det finns svårigheter med att bedriva ett värdegrundsarbete. Förskolans arbete med att uppnå målen med samhällsuppdraget uppges kunna beskrivas som ett värdegrundsarbete och att personalen i sin tur kan ses som värdegrundsarbetare. Vissa medarbetare utan adekvat utbildning och tillräckliga språkfärdigheter har visat sig ha svårt att se gränsdragningen mellan sina personliga värderingar och förskolans värdegrund, vilket blir ett hinder i värdegrundsarbetet. Det blir också ett hinder då vissa medarbetare har sin lojalitet främst mot den etniska, kulturella eller religiösa grupp som de tillhör och inte gentemot förskolan och dess värdegrund.

Andra identifierade hinder är *strukturella* i form av segregation och bristande tillit till majoritetssamhället. Även *konfessionella* och *kommunikativa* hinder har identifierats.

Förskolans arbete för jämställdhet och integration anses kunna gynnas av en mer systematiserad samverkan mellan förskolan, introduktionsprogrammen och BVC.

Exempel på redan pågående värdegrundsdialoger med föräldrar

Bygga broar

Bygga broar är en modell för ett strategiskt, långsiktigt och systematiskt värdegrundsarbete som vänder sig till yrkesverksamma som möter barn och föräldrar i interkulturella sammanhang. Syftet är att stärka personalens värdegrund, förhållningssätt och bemötande ur ett interkulturellt perspektiv och att öka tryggheten och motivationen att föra kunskapsbaserade och processinriktade samtal med föräldrar om barnens situation med utgångspunkt i nationell lagstiftning och internationella konventioner. Exempel på teman för diskussion är barnuppfostran, sexualitet, jämställdhet, demokrati, kön, makt och våld, olika norm- och värdesystem, makt och motstånd samt barn och ungas identitetsutveckling ur ett interkulturellt perspektiv. Arbetet med Bygga broar har pågått under flertalet år i staden men främst varit koncentrerat till förskolor på Hisingen. En samordnare för arbetet med Bygga broar är anställd på förskoleförvaltningen. Två till tre utbildningsomgångar per år genomförs för personal och det finns ett nätverk för rektorer på Hisingen som arbetar mer fördjupat med modellen.

Förälder i nytt land

Verksamheten Samhällsorienterande insatser erbjuder kursen Förälder i nytt land. Där får föräldrar prata med varandra om hur det är att vara förälder i Sverige. Teman som lyfts är hur barns självkänsla och självförtroende kan stärkas, vilka rättigheter och skyldigheter föräldrar har och hur gränssättning kan ske samtidigt som en god relation till barnet byggs. Kursen ges på flertalet språk och det finns möjlighet att träffa personal från socialtjänst, ungdomsmottagning, barnavårdscentral och skola.

Prata med föräldrar

Metodhandboken Prata med föräldrar som vänder sig till yrkesverksamma och föreningsaktiva som möter utrikesfödda föräldrar och deras barn har tagits fram av medarbetare i staden. Syftet är att ge vägledning i hur yrkesverksamma kan engagera sig i interkulturella dialoger och därmed stärka föräldrars tillit till det svenska samhället och öka kunskapen om vilka rättigheter och skyldigheter de och deras barn har. Handboken är uppdelad i de sju temana migration, identitet och föräldraskap, kulturell medvetenhet, tillit till välfärdsstaten, barns rättigheter, roller i familjen, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Ett arbete med implementering av handboken pågår där Kompetenscentrum främjande och förebyggande i sociala frågor, erbjuder utbildning i handboken för medarbetare i staden. I höst kommer de även att erbjuda en utbildning för anställda som själva har möjlighet att i sin tur utbilda personal som möter målgruppen utrikesfödda föräldrar. En större spridningskonferens om modellen är inplanerad i oktober.

Skolan som arena

Skolan som arena är ett arbetssätt med att skapa kontinuerliga dialogforum med vårdnadshavare och andra invånare i anknytning till de skolor där arbetet bedrivs. Arbetet sker i samverkan mellan grundskoleförvaltningen och socialförvaltningen i aktuellt område. I Nordost finns exempelvis Bergsjön möter/möts, Möt din granne (Hjällbo), Familjeakademin (Hammarkullen), Rannebergen möts och Demokratikvällarna (Lövgärdet). Här är även de lokala bolagen inom AB Framtiden med i samverkan. Syftet med dessa forum är att kontinuerligt erbjuda ett forum för dialog för att kunna fånga upp de frågor som finns bland invånarna och tillsammans finna svar eller ta med det i

förvaltningens utvecklingsarbete. Dialogen bygger på att alla parter ses som såväl rättighets- som skyldighetsbärare och att utifrån det skapa förutsättningar för goda uppväxtvillkor för barnen.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen instämmer helt i att stadens yrkesverksamma är i behov av ett starkare stöd för att kunna stå emot krav från vårdnadshavare på att upprätthålla hedersrelaterade normer i förskola och skola. En viktig del i detta är att höja kompetensen och förmågan att ta samtalen om frågorna med de familjer som uppmärksammas. Lika viktigt är att få stöd i frågorna av den egna arbetsgruppen och chefen.

Stadsrevisionens granskning av stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck från 2023 visar att det finns personal inom både förskolorna och skolorna som upprätthåller hedersnormer. Inom socialförvaltningarna anges det också finnas personal som själva bär på hedersnormer och har lojaliteter gentemot släkt och familj, vilket påverkar deras arbete. Att prata om hedersrelaterat våld och förtryck är känsligt för vissa medarbetare och hedersnormer är något som inte alltid är problematiserat i personalgrupperna.

Förvaltningens bedömning är att motionens förslag om att utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn, inte i någon högre grad kommer leda till förändring. Dokument med skrivningar kring barnens rättigheter och medarbetares skyldigheter finns redan i exempelvis läroplaner och kommunens styrande dokument. För att åstadkomma förändring behöver kraften snarare ligga på organisationernas förutsättningar och planer på att arbeta med medarbetarnas värdegrund. Utan en faktisk förändring i medarbetarnas värderingar blir det svårt att stå emot påtryckningar och ta de nödvändiga samtalen med föräldrarna om hedersnormer. Kompetenshöjande aktiviteter riktade till medarbetarna bör innehålla konkreta verktyg för både samtal på arbetsplatsen och med föräldrar. Stadsrevisionens granskning visar att detta behov finns inom både skolförvaltningarna och socialförvaltningarna, men att behovet av både omfattning och djup på kunskap kan variera beroende på hur ofta en möter problematiken. Att stärka föräldrars tillit till det svenska samhället och öka kunskapen om vilka rättigheter och skyldigheter de och deras barn har, är en mycket viktig pusselbit i arbetet med att förändra normer och värderingar både hos stadens anställda och vårdnadshavare.

När det gäller punkt två i motionen angående att ge socialnämnderna i uppdrag att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan, bedömer förvaltningen att det uppdraget är mer lämpat att ge till förskoleförvaltningen och grundskoleförvaltningen. Detta då de redan enligt läroplanerna har i uppdrag att arbeta i dialog med vårdnadshavare om de normer, regler och förhållningssätt som gäller i förskolan och skolan, samt att de är de enda som möter föräldrar till samtliga barn i förskola/skola.

Socialnämnderna har inga uppdrag eller verksamheter som möter föräldrar till alla skolbarn och har inte heller självklar insyn i förskole- och skolmiljöer. Socialnämndernas roll skulle i detta uppdrag kunna ses som kompletterande till skolnämnderna genom kunskapshöjande aktiviteter till medarbetare, förebyggande arbete och tidiga insatser utifrån socialtjänstlagens intentioner och samtal med de föräldrar en möter på sina arenor i sina uppdrag. Det görs redan till viss del idag exempelvis genom utbildningar,

informationskampanjer, samarbete med andra myndigheter, metoder för information och stöd till föräldrar och möjlighet till samtalsstöd.

Regionalt stödcentrum heder och Resursteam heder erbjuder kontinuerligt kompetensutveckling till yrkesverksamma i staden. Detta arbete behöver fortgå och inom förskolan och skolan bör kompetensutveckling ske för de grupper av personal som inte har adekvat utbildningsnivå idag. Inom socialförvaltningarna anges den låga kompetensnivån främst bero på den höga personalomsättningen, vilket innebär en stor utmaning för förvaltningarna. Ett utvecklingsarbete behöver ske för att säkerställa att nyanställda har grundläggande kompetens gällande hedersrelaterat våld och förtryck. Ett kortare utbildningspass för målgruppen ges i samband med stadens introduktionsutbildning för nyanställda inom socialtjänsten, men det behövs ytterligare kunskap för att känna trygghet och säkerhet i hanteringen av ärenden gällande hedersrelaterat våld och förtryck.

Det fortlöpande arbetet med kompetenshöjande insatser behöver också anpassas bättre till dagens förutsättningar och behov. Exempelvis finns det behov av fortlöpande utbildningsmöjligheter där omfång, innehåll, tidpunkt och plats kan anpassas efter verksamhetens förutsättningar. Att delta utan att behöva lämna arbetsplatsen, och att kunna få moduler som följer erfarenhet och uppdrag. Regionalt stödcentrum heder har i samarbete med Göteborgsregionen (GR) tagit fram ett digitalt och interaktivt stödmaterial riktat till medarbetare inom skola och socialtjänst, med fokus på hur en bör agera när hedersproblematik uppmärksammas. Det bör kunna användas som grund för framtagandet av ett liknande material som fokuserar på värdegrund och förebyggande dialog.

Förvaltningen bedömer att det skulle innebära stora utmaningar för förskolenämnden och grundskolenämnden att i enlighet med motionens förslag kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet. Förvaltningen ser att resurserna det skulle ta att genomföra ytterligare en kartläggning, hellre skulle gå direkt till att arbeta med att förebygga och motverka de hedersnormer som redan är konstaterade. Stadsrevisionens granskning har visat att det finns problem i förskola och skola med att yrkesverksamma inte står upp för den värdegrund som är gällande inom staden utan upprätthåller hedersnormer. Problemet beskrivs i revisionsrapporten som större i vissa redan identifierade områden, vilket bör räcka för att planera och prioritera var kompetenshöjande insatser behövs bäst.

I det fall kommunfullmäktige ställer sig bakom förslagen i motionen är det en fördel för genomförandet om uppdragen inkluderas i arbetet med förslaget om en ny plan för stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialförvaltningen Centrum

Michael Ivarson
Förvaltningsdirektör

§ 139, N166-0183/24

Svar på motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från utbildningspersonal som upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Beslut

1. Socialnämnd Hisingen avstyrker beslutsförslag 2 i motionen.
2. Socialnämnd Hisingen förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Ärende

Socialnämnd Hisingen ska yttra sig över en motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg. Socialnämnd Hisingen ska ta ställning till en av två beslutssatser. Socialnämnd Hisingen tar inte ställning till den första beslutssatsen om uppdrag som är riktade till förskolenämnden och grundskolenämnden. Yttrandet ska lämnas till stadsledningskontoret senast 1 juni 2024.

Handlingar

1. Tjänsteutlåtande, 2024-04-29
2. Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg
3. Yrkande från Sverigedemokraterna 2024-05-22

Yrkanden

Vera Samuelsson (SD) yrkar bifall till Sverigedemokraternas yrkande.

Propositionsordning

Ordförande Jonas Nilsson (V) ställer proposition på dels förvaltningens förslag och dels på Sverigedemokraternas yrkande och finner att socialnämnd Hisingen beslutar enligt förvaltningens förslag.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2024-05-28

Dag för justering

2024-05-28

Vid protokollet

Sekreterare

Amra Taneroglu

Ordförande

Jonas Nilsson

Justeringsperson

Simona Mohamsson

Yrkande

2024-05-22

Ärende nr: 12

Yrkande angående – Svar på motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg.

Förslag till beslut

I nämnden:

1. Socialnämnd Hisingen tillstyrker motionen.

Yrkandet

Sverigedemokraterna ser möjligheter för förvaltningen att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan. Nedan följer några konstruktiva förslag:

1. Informationskampanjer och utbildning

Initiativ: Organisera regelbundna informationsmöten och utbildningssessioner för föräldrar om barns rättigheter, likabehandling, och lagstiftningen kring tvång och religiös klädsel.

Genomförande:

Anordna workshops och seminarier med deltagande av experter inom barns rättigheter, juridik, och psykologi. Distribuera informationsmaterial på olika språk som förklarar barnets rätt till självbestämmande och frihet från tvång.

2. Föräldramöten och öppna forum

Initiativ: Hålla regelbundna föräldramöten och öppna forum där föräldrar kan diskutera sina frågor och bekymmer i en stödjande miljö.

Genomförande:

Skapa en trygg och inkluderande miljö där föräldrar kan dela sina åsikter och erfarenheter utan rädsla för stigmatisering. Använda moderatorer och tolkar för att säkerställa att alla föräldrar kan delta fullt ut oavsett språkbakgrund.

3. Skapa samverkansgrupper

Initiativ: Bilda samverkansgrupper bestående av representanter från skolan, socialnämnderna, religiösa ledare, och föräldrar för att skapa en kontinuerlig dialog och förståelse.

Genomförande:

Regelbundna möten för att diskutera utmaningar och utveckla gemensamma lösningar. Inkludera kulturella och religiösa rådgivare för att säkerställa respekt och förståelse för olika traditioner samtidigt som barnets rättigheter skyddas.

4. Anonyma kanaler för rapportering och rådgivning

Initiativ: Införa anonyma kanaler där föräldrar och barn kan rapportera oro kring tvång att bära religiösa kläder och få rådgivning.

Genomförande:

Skapa en anonym telefonlinje och onlineportal för rapportering och stöd. Säkerställa att rapporterna hanteras av utbildad personal som kan ge vägledning och, vid behov, ingripa på ett sätt som skyddar barnens välbefinnande.

5. Samverkan med skolan och utbildning för personal

Initiativ: Utbilda skolpersonal om hur de kan identifiera och hantera situationer där barn kan vara utsatta för tvång att bära religiösa kläder.

Genomförande:

Obligatoriska utbildningar för lärare och skolpersonal om barns rättigheter och kulturell känslighet. Utveckla tydliga riktlinjer för skolans hantering av dessa frågor och hur de kan samarbeta med föräldrar och socialtjänsten.

6. Kultur- och religionsdialog

Initiativ: Anordna kulturella och religiösa dialogevent där föräldrar kan lära sig om olika perspektiv och praxis inom religion och kultur.

Genomförande:

Inkludera paneldiskussioner och föreläsningar med representanter från olika religiösa och kulturella grupper. Skapa utrymme för frågor och svar för att främja öppen kommunikation och förståelse.

- Genom att implementera dessa strategier kan socialnämnderna arbeta proaktivt och konstruktivt med föräldrar för att säkerställa att barn i förskolan och lågstadiet har friheten att göra sina egna val utan tvång att bära religiösa kläder eller symboler.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-04-29

Diarienummer N166-0183/24

Handläggare

Alex Hirschi, Joanna Fehler, Sofia Corbell, Teodorina Pettersson

Författare

Joanna Fehler, Sofia Corbell, Teodorina Pettersson

Telefon: 031-366 99 69, 031 366 59 92, 031-366 49 16

E-post: joanna.fehler@socialhisingen.goteborg.se

sofia.corbell@socialhisingen.goteborg.se,

teodorina.pettersson@socialhisingen.goteborg.se

Svar på motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Förslag till beslut

1. Socialnämnd Hisingen avstyrker beslutsförslag 2 i motionen.
2. Socialnämnd Hisingen förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Socialnämnd Hisingen ska yttra sig över en motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg (SLK-2024-00278). Nämnden ska ta ställning till en av två beslutssatser. Socialnämnd Hisingen tar inte ställning till den första beslutssatsen som är riktad mot förskolenämnden och grundskolenämnden. Yttrandet ska lämnas till kommunstyrelsen senast den 1 juni 2024.

I motionen lyfts en växande hedersproblematik som kan visa sig genom att påtvinga barn och framför allt flickor bärandet av religiösa symboler i form av exempelvis slöja eller hijab. Motionärerna betonar vikten av att staden skyddar både barn och personal att stå emot hedersbaserat tvång och understryker att skolan inte bör bidra till att segregera flickor och pojkar eller bidra till att upprätthålla hedersbaserat tvång.

Förvaltningen ser positivt på motionens intention och delar uppfattningen om att hedersproblematik är en växande utmaning i samhället. Göteborgs stad och socialförvaltningen Hisingen arbetar med hedersrelaterade frågor på flera olika arenor till exempel genom att stötta och vägleda föräldrar och yrkesverksamma. Arbetet sker bland annat genom regionalt stödcentrum för heder, resursteam heder och Community familj som alla direkt eller indirekt riktar sig till föräldrar.

Enligt artikel 14 i barnkonventionen har barn rätt att utöva vilken religion de vill, eller ingen alls. Konventionsstaterna ska respektera föräldrarnas och, i förekommande fall,

vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter att på ett sätt som är förenligt med barnets fortlöpande utveckling ge barnet ledning då det utövar sin rätt.

Högsta förvaltningsdomstolen slog fast i HFD 2022 ref.51 att bärandet av huvudduk, burka, niqab och liknande klädesplagg kan ge uttryck för en kulturell sedvana, men i många fall vara motiverat av religiösa skäl. Bärandet av sådana plagg kan därmed vara ett uttryck för religionstillhörighet och omfattas då av yttrandefrihetens skydd.

Med hänsynstagande till pågående arbete i staden och förvaltningen samt med beaktande av lagstiftning och prejudicerande rättsfall bedömer förvaltningen att den andra beslutssatsen bör avstyrkas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Hedersrelaterat våld och förtryck medför betydande samhällsekonomiska kostnader, både på en samhällsnivå samt individnivå. På samhällsnivå handlar det till exempel om kostnader för rättsprocesser, stödinsatser, vård och behandling samt sjukskrivningar.

Hedersrelaterat våld drabbar i stor utsträckning barn och unga. Konsekvenserna för dem kan vara att de begränsas i sina möjligheter till skolgång, fritidsaktiviteter samt att de utvecklar en fysisk och psykisk ohälsa till följd av våldsutsattheten. Dessa konsekvenser kan i sin tur försvåra möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden och leva ett självständigt liv. Forskning visar att våldsutsatthet leder till ökad ohälsa genom hela livet. Våld som sker i nära relationer, vilket hedersrelaterat våld till stor del gör, är särskilt skadligt då det sker i en social kontext som borde erbjuda trygghet och närhet. Att arbeta mot hedersrelaterat våld kan ses som en samhällsekonomisk investering, liksom övrigt våldsförebyggande arbete.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Hedersrelaterat våld och förtryck är en kränkning av individens mänskliga rättigheter och ett brott mot den svenska lagstiftningen. FN:s konventioner om de mänskliga rättigheterna, samt kvinnokonventionen och barnkonventionen ger också ett tydligt stöd i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Stöd för arbetet finns även i Europarådets Istanbulkonvention samt EU:s brottsofferdirektiv.

Enligt artikel 14 i barnkonventionen har barn rätt att utöva vilken religion de vill eller ingen alls. Konventionsstaterna ska respektera föräldrarnas och, i förekommande fall, vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter att på ett sätt som är förenligt med barnets fortlöpande utveckling ge barnet ledning då det utövar sin rätt. Friheten att utöva sin religion eller tro får underkastas endast sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som är nödvändiga för att skydda den allmänna säkerheten, rättsordningens grunder, folkhälsan eller den allmänna moralen eller andra personers grundläggande fri- och rättigheter.

För många människor är slöjan en symbol för deras religiösa och kulturella identitet. Att förbjuda eller begränsa rätten att bära slöja kan upplevas som en kränkning på denna identitet och därmed på den personliga friheten.

Både regeringsformen och europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna skyddar individens rätt till religionsfrihet. Att aktivt motverka föräldrars önskan om sina barns klädsel kan innebära en överträdelse av denna grundläggande frihet. Att aktivt försöka styra föräldrars beslut om sina barns klädsel kan även utgöra en form av diskriminering baserad på religion. Både regeringsformen och europeiska konventionen förbjuder diskriminering på grund av religion eller trosuppfattning.

Ett genomförande av beslutspunkt 2 i motionen kan komma att medföra negativa konsekvenser på invånarnas relation till socialtjänsten och annan offentlig verksamhet utifrån tidigare erfarenheter från desinformationskampanjen mot socialtjänsten. Ett genomförande av uppdraget skulle också leda till diskriminerande behandling mot olika religiösa grupper.

Bilagor

1. Motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg

Ärendet

Socialnämnd Hisingen ska yttra sig över en motion av Axel Darvik (L) och Eva Flyborg (L) om att skydda barn från att utbildningspersonal upprätthåller hedersbaserat tvång av religiösa symboler och klädesplagg. Socialnämnd Hisingen ska ta ställning till en av två beslutssatser. Socialnämnd Hisingen tar inte ställning till den första beslutssatsen om uppdrag som är riktade till förskolenämnden och grundskolenämnden. Yttrandet ska lämnas till stadsledningskontoret senast 1 juni 2024.

Beskrivning av ärendet

Motionens innehåll

Motionen lyfter en växande hedersproblematik, som bland annat kan visa sig genom att påtvinga barn och framförallt flickor, bärandet av religiösa symboler, ex. i form av slöja, en hijab. Motionärerna betonar vikten av att staden skyddar både barn och personal att stå emot hedersbaserat tvång. De poängterar även att skolan inte bör bidra till att segregera flickor och pojkar eller bidra till att upprätthålla hedersbaserat tvång. Barnens rätt till religionsfrihet enligt barnkonventionen bör respekteras inom kommunal verksamhet.

Utifrån ovan föreslår motionärerna att:

1. Förskolenämnden och grundskolenämnden får i uppdrag att:
 - a. kartlägga förekomsten av upprätthållandet av påtvingade religiösa kläder eller symboler på barn i kommunens verksamhet
 - b. utreda skärpningar och/eller kompletteringar i relevanta styrdokument för att garantera att skolpersonal inte upprätthåller tvång av religiösa symboler på barn
 - c. personal i dessa verksamheter ges ett starkare stöd att stå emot krav från föräldrar att upprätthålla religiöst eller hederbaserat tvång t.ex. genom symboler på barnen under utbildningen
 - d. jobba för att barn i förskola och lågstadium inte tvingas bära religiösa symboler eller klädesplagg.
2. Socialnämnderna Centrum, Sydväst, Nordost och Hisingen får i uppdrag att jobba i dialog med föräldrarna till barn i förskolan och lågstadiet för att motverka att barn tvingas bära religiösa kläder eller symboler i skolan.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig uttryck på olika sätt men handlar om att upprätthålla gemensamma värderingar och normer som kan finnas inom till exempel en familj eller ett större kollektiv. Det kan även handla om att återupprätta familjens anseende om det har skadats på något sätt. Heder handlar om en kollektiv moral där kvinnans sexualitet är det centrala och där kontrollen av flickors/kvinnors sexualitet betraktas som viktigt för att upprätthålla familjens anseende. Hedersrelaterat våld och förtryck kan bland annat ta sig uttryck genom att flickor inte får vara med på skol- och fritidsaktiviteter, att inte få välja vilka kläder man ska ha på sig, att inte få välja eller välja bort religiösa skådning, kontroll av mobil, dator och sociala medier, att dölja sin sexuella läggning eller könsidentitet och att inte ha sex före äktenskapet. Det ska även tilläggas att även pojkar kan tvingas att utöva kontroll mot sin vilja eller att också utsättas för kontroll.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket kännetecknas ofta av att det är kollektivt utövat eller sanktionerat och den som bryter mot familjens normer eller värderingar riskerar att bli straffade.

Pågående arbete i Göteborgs stad och på Hisingen

Föräldraskapsstöd och föräldradiologer

I Göteborgs stad och på socialförvaltningen Hisingen är föräldraskapsstöd och föräldradiologer centrala inslag i förvaltningens arbete. För att säkerställa barns rättigheter och välbefinnande och främja en trygg och inkluderande miljö för alla barn och deras familjer arbetar stadens förvaltningar aktivt med föräldrar genom olika initiativ och program.

I Göteborgs stad finns regionalt stödcentrum heder som erbjuder råd, stöd och information till personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, samt till yrkesverksamma som arbetar med hedersproblematisering. Göteborgs stad samordnar arbetet mellan elva kommuner inom Göteborgsregionen, polismyndigheten och Västergötlandsregionen och stödcentrumet är en förstärkning och utvidgning av det pågående arbetet som redan finns i Göteborgs Stad kring hedersproblematisering.

I Göteborgs stad finns också resursteam heder som är verksamt i olika delar av staden. Resursteam Heder på Hisingen kommer indirekt i kontakt med föräldrar genom att de erbjuder konsultationer med yrkesverksamma, som skolpersonal, där grundläggande kunskaper om hedersvåld och religionsfrihet diskuteras. Resursteam heder förbereder även verksamheter som har kontakt med föräldrar för att förbereda dem på att kunna ställa relevanta frågor om eventuellt hedersförtryck, både på individnivå och på en övergripande strukturell nivå i förebyggande syfte.

På ett övergripande plan erbjuder Göteborgs stad kursen "Förälder i nytt land" som är en kombination av föräldraskapsstödande innehåll som anknytning, relationsskapande och konflikthantering samt av samhällsorienterade inslag ur ett föräldraperspektiv, t.ex. socialtjänstens uppdrag och hur man som förälder kan samverka med skolan. Några delar av kursen handlar om barnets rättigheter, barn i samhället och familjen som helhet.

Inom socialförvaltningen Hisingen genomförs en pilot som är en kombination av föräldraskapsutbildning och föräldradiolog, Community familj. Piloten genomförs på Community center Brunnbo, som är en mötesplats för familjer och där familjer kan ta del av kostnadsfria utbildningar och samhällsinformation samt delta i aktiviteter inom bland annat hantverk och kultur. Den 7 maj 2024 var temat barnkonventionen och barns rättigheter.

Skolan som arena är ytterligare ett arbetssätt inom staden som syftar till att skapa kontinuerliga dialogforum med vårdnadshavare och andra invånare. Arbetet sker i samverkan mellan grundskoleförvaltningen och socialförvaltningarna, i anknytning till de skolor där arbetet bedrivs. På socialförvaltningen Hisingen finns det totalt tre lågstadieskolor där skola som arena bedrivs, Ellen Key, Ryaskolan och Landamäreskolan.

På Landamäreskolan i Biskopsgården deltar förvaltningen i ett arbete utifrån konceptet Bygga broar, där dialog är en viktig del för att stärka barnens viktiga vuxna. Bygga broar är en modell för ett strategiskt, långsiktigt och systematiskt värdegrundsarbete som vänder sig till yrkesverksamma som möter barn och föräldrar i interkulturella sammanhang. Syftet är att stärka personalens värdegrund, förhållningssätt och bemötande

ur ett interkulturellt perspektiv och att öka tryggheten och motivationen att föra kunskapsbaserade och processinriktade samtal med föräldrar om barnens situation med utgångspunkt i nationell lagstiftning och internationella konventioner.

På skolan hålls dialogkvällar/temakvällar där vårdnadshavare bjuds in för att samtala kring värdegrundsfrågor som utgår från familjernas unika historia och personliga förutsättningar. Syftet med dialogträffarna är att stärka vårdnadshavare i sin roll och skapa en god relation mellan skola och hem. Dialogerna sker i samverkan mellan grundskolan, socialförvaltningen och civilsamhället. Civilsamhällesaktören Acting for change och kulturtolkar från deras verksamhet fungerar som brobyggare mellan vårdnadshavare och skolan och andra inbjudna aktörer.

Stadsrevisionens granskning av stadens arbete

Stadsrevisionen granskade 2023 stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck gällande barn och unga. Granskningens syfte var att bedöma om förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden, socialnämnden Hisingen och socialnämnden Nordost bedriver ett ändamålsenligt arbete på området. Stadsrevisionen lämnade sju rekommendationer till socialnämnd Hisingen. Utifrån rekommendationerna arbetar förvaltningen under 2024 bl.a. med att öka kompetensen om hedersrelaterat våld och förtryck bland personalen samt att säkerställa att resursteamet heders kunskaper och erfarenheter tas tillvara på ett effektivt sätt.

Göteborgs stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck

Göteborgs stad har en plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (2020-2023) där några mål i planen bland annat fokuserar på det främjande och förebyggande arbetet samt att yrkesverksamma som möter individer i hederskontext har ett adekvat och fungerande stöd. En aktivitet kopplad till detta mål är att kompetenshöjande insatser ska genomföras. Planen gick ut 2023 och 240221 togs ett beslut i kommunstyrelsen om att ge socialnämnd Centrum i uppdrag att skyndsamt ta fram en ny plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck under 2024. Socialförvaltningen Hisingen ser ett behov av att öka kompetensen om hedersrelaterat våld och förtryck vilket är ett prioriterat område i avdelning barn och unga myndighets verksamhetsplan för 2024.

HFD 2022 ref. 51.

En prejudicerande dom från Högsta förvaltningsdomstolen att beakta i frågan är HFD 2022 ref. 51. Kommunfullmäktige i Skurups kommun beslutade 2019, med bifall till en motion, att huvudduk, burka, niqab och andra klädesplagg som har till syfte att dölja elever och personal inte ska vara tillåtna i kommunens förskolor och grundskolor samt att detta ska arbetas in i kommunens integrationsplan. Av motiveringen till motionen framgick att syftet var att flickor och kvinnor inte ska behöva skyla sig av religiösa skäl. Ett antal kommunmedlemmar överklagade beslutet och anförde att beslutet utgjorde en otillåten inskränkning av bland annat religionsfriheten, yttrandefriheten, rätten till privat- och familjeliv samt stod i strid med diskriminerings- och skollagstiftningen.

Högsta förvaltningsdomstolen prövade Skurups beslut och slog fast i HFD 2022 ref.51 att bärandet av huvudduk, burka, niqab och liknande klädesplagg kan ge uttryck för en kulturell sedvana, men i många fall vara motiverat av religiösa skäl. Bärandet av sådana plagg kan därmed vara ett uttryck för religionstillhörighet och omfattas då av yttrandefrihetens skydd. Skurups beslut hade därmed inte stöd i lag och ansågs inskränka yttrandefriheten.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) uppmärksammade samma fall i sin omvärldsbevakning. DO beslutade om tillsyn och granskade om klädpolicy är förenlig med de förbud mot diskriminering som har samband med religion eller annan trosuppfattning som enligt 2 kap. 1 och 5 §§ diskrimineringslagen (2008:567), DL, gäller i arbetslivet och inom utbildningsområdet. Den 13 november 2020 beslutade DO att förbud mot slöja och andra klädesplagg som syftar till att dölja elever och personal är diskriminerande.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen delar motionärernas uppfattning om att den växande hedersproblematiken i samhället kräver adekvata åtgärder och uppmärksamhet. Det är viktigt att erkänna och adressera de utmaningar som hedersförtryck och tvång att bära religiösa symboler utgör för barns frihet och rättigheter i skolsammanhang.

Att arbeta i dialog med föräldrarna är ett viktigt steg för att öka medvetenheten och främja förståelsen för barns rättigheter och valfrihet. Förvaltningens bedömning är att dialoger med föräldrar i syfte att motverka att barn tvingas bära religiösa symboler eller kläder är diskriminerande och strider mot grundläggande mänskliga rättigheter.

Förvaltningens bedömning är att den andra beslutssatsen ska avstyras.

Christina Alvelin

Alex Hirschi

Förvaltningsdirektör

Avdelningschef

Beslutet ska skickas till

Stadsledningskontoret Ärendenummer SLK-2024-00278